

**VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALAN
TULOKSELLISUUSRAPORTOINTI EDUSKUNNALLE**

Eduskunnassa on ilmennyt tyytymättömyyttä tulosbudjetoinnin ja tulosohjauksen toimivuuteen, erityisesti eduskunnan saaman tiedon riittävyteen ja laatutasoon. Tulostavoitteiden ja seurantatietojen epämääräisyydestä ja puutteista johtuen eduskunnassa on esiintynyt epätietoisuutta varojen käyttämisestä oikeaan tarkoitukseen.

Eduskunnan näkökulmasta budjettivallan toteutumisen keskeiset elementit ovat oikeaan ja riittävään tietoon perustuvan taloussuunnittelu- ja päätösasiakirjan (valtion talousarvioesitys) sekä päätösten seurannan ja valvonnan mahdollistavan arviointiasiakirjan antaminen eduskunnalle. Eduskunnalle raportoinnissa keskeistä on tilivelvollisuus hallinnonalan tuloksellisuudesta ja talousarvioesityksessä ilmaistujen tavoitteiden toteutumisesta.

Suoritetussa tarkastuksessa on ohjeistuksesta muodostettujen kysymysten avulla selvitetty tavoitteiden asettamista valtion talousarvioesityksessä ja tuloksellisuusraportoinnin riittävyttä ja oikeellisuutta hallituksen kertomuksessa valtiovarain hoidosta ja tilasta valtiovarainministeriön hallinnonalalta talousarviovuodelta 2002. Tarkastus on osa prosessia, jossa tarkastusviraston on tarkoitus vastaavalla tavalla analysoida muutama hallinnonala vuosittain.

Tarkastuksen perusteella voidaan todeta, että talousarvioesityksessä virastojen perustehtävät on tuotu esiin kattavasti. Sen sijaan toimintaympäristön muutoksia ei juurikaan ole kuvattu, eikä tulostavoitteita ole esitetty tulosalueittain. Tulostavoitteita on talousarvioesityksessä lukumääräisesti varsin runsaasti.

Tuottavuudelle ja taloudellisuudelle on asetettu vähän tavoitteita. Valtaosa tavoitteista voidaan luokitella vaikuttavuustavoitteiksi. Useimmat tavoitteista on sellaisia, että niiden yksiselitteisen raportoinnin aikaansaamisen voi katsoa erittäin vaikeaksi.

Tuloksellisuuden osatekijöille taloudellisuudelle, tuottavuudelle ja vaikuttavuudelle ei käytetä indikaattoreita ja niihin kytkeytyvät aikasarjat puuttuvat. Hallinnon sisäisestä tehokkuudesta eli taloudellisuudesta ja tuottavuudesta ei välity päättäjille käytännössä mitään tietoa.

Tarkastuksessa havaittiin, että raportointi ei noudata talousarvioesityksen tavoitteiden esittämisjärjestystä. Yksittäisten tavoitteiden ja vastaavan raportoinnin löytäminen on usein varsin vaikeaa. Raportoinnin yhteydessä ei esitetä vastaavia tavoitteita juuri lainkaan. Talousarvioesityksessä esitetyn alustavan ja tulossopimuksessa vahvistetun lopullisen tulostavoitteen mahdollisesta eroavuudesta ei ole raportoitu.

Negatiivisesta kehityksestä tai tulostavoitteen saavuttamattomuudesta ei juurikaan raportoida, vaan tuodaan valikoiden esiin joitakin positiiviseksi katsottavia kehityspiirteitä ja toimenpiteitä. Positiivista kehitystä esitetään usein hallinnonalan omina aikaansaannoksina, vaikka asiantilaan selvästi vaikuttavat monet ulkopuolisetkin tekijät. Toimijan oman osuuden todentaminen on vaikeaa.

Raportointi pitää sisällään runsaasti toimia ja toimenpiteitä, joiden yhteyttä vaikuttavuuteen ei eritellä tai analysoida. Puutteellisesti toisiinsa kytkettyjen toimenpiteiden kertominen ei muodosta luotettavaa kokonaiskuvaa tavoitteen toteutumisesta. Lisäksi joissakin tapauksissa raportoidaan toimenpiteistä, vaikka niiden varsinaisten vaikutusten voi arvioida sijoittuvan talousarviovuoden jälkeiseen aikaan.

Tulostavoitteiden toimivuutta tulisi parantaa niin, että niiden saavuttamista voitaisiin luotettavasti mitata ja arvioida. Indikaattoreiden käyttöä tulisi lisätä. Sekä tulostavoitteiden esittämistä talousarvioesityksessä että raportointia on syytä selkeyttää. Tulostavoitteen ja raportoinnin esittäminen yksiselitteisesti toisiinsa liittyvinä tulisi olla keskeinen periaate. Raportoinnilla ja talousarvioesityksellä tulisi olla samanlainen rakenne. Ylemmän tason tavoitteiden raportoinnin aikajännettä olisi syytä pohtia. Useille tavoitteille vuosittainen raportointiväli on liian lyhyt.

Tuloksellisuuden kuvauksen lähtökohtana tulisi olla ne tulokset, joita vastaavat tavoitteet on asetettu talousarvioesityksessä. Toisaalta tavoitteenasetannan puutteellisuus

destakin huolimatta päätoimintojen tuloksellisuudesta tulisi aina raportoida valtiovarainkertomuksessa.